

Täysistunto

Torstai 17.6.2021 klo 18.15—18.31

2. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta sekä alueiden kehittämisen ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan hankkeiden rahoittamisesta ja niihin liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 47/2021 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 9/2021 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 2. asia. Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö HaVM 9/2021 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Avaan yleiskeskustelun. Esittelypuheenvuoro, edustaja Purra, olkaa hyvä.

Keskustelu

18.15 **Riikka Purra ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Esityksen tavoitteena on sovittaa yhteen kansallista ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikkaa tehokkaaksi kokonaisuudeksi. Tavoitteena on uudistaa alueiden kehittämisen tavoitteita, suunnittelua ja toimintatapoja vastaamaan toimintaympäristön muutoksia sekä Euroopan unionin ja kansallisia tavoitteita. Tavoitteena on myös tukea ja edistää vaikuttavaa vuorovaikutusta ja sopimuksellisuutta alueiden kehittämisessä sekä selkeyttää sääntelyä ja vähentää tuensaajien ja viranomaisten hallinnollista taakkaa. Hallintovaliokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta ja laki alueiden kehittämisen ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan hankkeiden rahoittamisesta. Lisäksi esityksessä ehdotetaan teknisiä muutoksia eräisiin muihin lakeihin. Ehdotetulla toimeenpanolaila ja rahoituslaila annetaan ohjelmakaudelle 2021—27 säädettyä EU-sääntelyä täydentävät ja täsmentävät kansalliset säännökset. Lakia sovelletaan Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan rahastojen ohjelmakauden hankkeisiin. Valiokunta pitää tarkoituksenmukaisena, että alue- ja rakennepolitiikan kansallinen lainsäädäntö kootaan ehdotetulla tavalla yhteen. Tämä selkeyttää aluekehittämisen kokonaisuutta ja tehostaa kansallisten ja EU:n alue- ja rakennepolitiikan toimien yhteensovittamista.

Alueiden kehittämisen suunnittelujärjestelmä toimijoineen sekä viranomaisten tehtävät ja toimivalta ehdotetaan säilytettävän pääosin ennallaan, mutta järjestelmää kevennetään ja toimintatapoja uudistetaan. Keskeisenä välineenä säilyvät valtioneuvoston tekemä aluekehittämis päätös ja maakunnassa laadittava maakuntaohjelma. Maakuntaohjelmien toimeenpanosuunnitelmasta luovutaan, mikä keventää osaltaan viranomaisten menettelytapoja.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 79/2021 vp

Toimeenpanolaissa ehdotetaan säädettäväksi uudesta toimintatavasta, aluekehittämisen keskusteluista, joilla vahvistetaan maakuntien ja valtion välistä vuorovaikutusta. Johtopäätösten toteutumista seurataan seuraavien aluekehittämisen keskustelujen yhteydessä. Toimeenpanolain mukaan aluekehittämispäätöksestä päätetään hallituskausittain. Esityksen perustelujen mukaan kukin hallitus voi tarkistaa oman hallituskautensa aikana painopisteet tarvittaessa esimerkiksi hallituksen strategian tarkistamisen perusteella. Päätöksen konkretisoimiseksi toimeenpanoa varten ministeriöt laativat jatkuvasti päivittyvän toimeenpanosuunnitelman. Valiokunta toteaa, että toimintaympäristö muuttuu nopeasti ja ennalta arvaamatta ja siksi on tarpeellista, että suunnitelmia voidaan päivittää. Valiokunta pitää tärkeänä, että alueiden uudistumisen neuvottelukunta edistää ja seuraa päätöksen toteuttamista ja voi tarvittaessa esittää sen tarkistamista.

Esityksessä ehdotetaan, että äkillisten rakennemuutosalueiden määrittelystä luovutaan. Äkillisen rakennemuutoksen hoidosta tehty toimintamalli on uudistettu lokakuussa 2020. Äkillisten rakennemuutosten ennakoiva ja reaktiivinen toimintamalli alueilla on vakiintunut toimintatapa. Hallintovaliokunta korostaa, että maakunnilla ja valtiolla tulee edelleen olla resursseja ja tukimekanismeja, joilla voidaan vastata alueellisiin ja valtakunnallisiin aluekehittämistarpeisiin nopeissa muutostilanteissa. Samalla tulee luoda pohjaa pitkäjänteiselle alueiden kehittämiselle kriisistä selviytymiseen ja uuden alun rakentamiseen. Käytännön kehittämistoiminnassa on tarpeen huomioda myös muut kuin nyt ehdotetun lainsäädännön piirissä olevat kehittämisvälineet. Hallintovaliokunta painottaa, että niin yritykset kuin kolmannen sektorin toimijatkin tarvitsevat selkeää ohjeistusta ja neuvontaa hallinnollisten kysymysten lisäksi esimerkiksi sopivan rahoitusinstrumentin tunnistamiseen ja maakuntarajat ylittäviin hankkeisiin.

Arvoisa puhemies! Hajautuneen hallinnon on arvioitu lisäävän hallinnosta maakuntien liitoille aiheutuvia kuluja, mihin myös talousvaliokunta on kiinnittänyt huomiota. Toisaalta tulevalle ohjelmakaudella laajempi yksinkertaistettujen kustannusmallien käyttö ja edistyneet digitaaliset palvelut tulevat osaltaan vähentämään hallintokuluja. Valiokunta toteaa, että yhteistyöllä on mahdollista saavuttaa kustannushyötyjä ja tehostaa toimintaa. Toisaalta tehtävien voimakas kokoaminen voi saada aikaan sen, että aluelähtöisyys ja paikallistuntemus alkavat hävitä. Kun ely-keskusten osalta tehtävät on keskitetty, on maakuntien liittojen merkitys entistä tärkeämpi oman alueen paikallisten olosuhteiden tuntijana. Hallintovaliokunta katsoo, että toiminnan tehostamisen ja aluelähtöisyyden välille on tärkeää löytää tasapaino, joka voidaan löytää eri alueilla eri tavoin. Hallinnon yksinkertaistamisella ja virtaviivaistamisella voidaan kuitenkin merkittävästi vähentää hallinnosta aiheutuvia kuluja.

Arvoisa puhemies! Hallintovaliokunnan mietintöön sisältyy lausuma, jonka mukaan maakuntien liittojen ja muiden välittävien toimielinten teknisen tuen taso pitää turvata eikä EU:n alue- ja rakennepolitiikan uuden ohjelmakauden 2021—27 toimeenpano saa lisätä nykyistä kuntien talousrasitetta.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia esittelystä. — Edustaja Huttunen, olkaa hyvä.

18.21 Hanna Huttunen kesk: Arvoisa puhemies! Kiitos valiokunnan puheenjohtajalle erinomaisesta esittelystä. Me kävimme todellakin hallintovaliokunnassa huolella läpi tätä esitystä. Itse ajattelen, että tässä esityksessä on tosi paljon hyviä asioita. Lakiesitys muo-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 79/2021 vp

dostaa selkeän kokonaisuuden, ja tarkentavat asetukset täydentävät sitä. Voidaankin sanoa, että ensimmäistä kertaa aluekehittämisen historiassa koko kokonaisuus ja järjestelmä on kuvattu samaan kokonaisuuteen. Myös maakuntaliittojen rooli itsenäisenä aluekehitysviranomaisena on selkeästi ilmaistu ja maakuntaohjelman asema aluekehittämisen keskeisenä suunnitelmana on hyvin määritelty. Myös viranomaisten toimivaltasuhteet on hyvin esitetty. Eli esityksessä on todella paljon hyviä ja uusia, eteenpäin vieviä asioita.

Mutta kuten puheenjohtaja Purra äsken esitti, valiokuntamme kantoi huolta teknisestä tuesta. Tilannehan on tällä hetkellä se, että tämä tekninen tuki jaetaan välittävälle viranomaisille tarvearvion perusteella, eli käytännössä se tarkoittaa sitä, että ely-keskusten osalta riittämätön tekninen tuki kompensoidaan valtion talousarvion kautta, mutta jos maakuntaliitoilta loppuvat teknisen tuen rahat, niin silloin joudutaan menemään kuntien kukkarolle. Ja jo hallitusohjelmassakin sanotaan, että kunnille ei anneta lisää tehtäviä.

Niinpä pidän aivan erinomaisena asiana niitä lisäyksiä, mitä hallintovaliokunta teki kokouksessaan tähän mietintöön, ja myös tätä lausumaehdotusta, minkä haluan aivan uudestaan lukea: ”Eduskunta edellyttää, että maakuntien liittojen ja muiden välittävien toimielinten teknisen tuen taso turvataan, eikä EU:n alue- ja rakennepolitiikan uuden ohjelma-kauden 2021—2027 toimeenpano saa lisätä nykyistä kuntien talousrasitetta.” Tämän painoarvo ja merkitys tulevat olemaan erittäin suuria maakunnille — eivätkä vähiten sitä varten, että kuntien talousrasitetta ei lisätä. Toivonkin, että tätä lausumaa myös noudatetaan. — Kiitos.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 47/2021 vp sisältyvien 1.—10. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.